



BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 3.07.2014 r.

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Stanisław Trociuk

II.517.1812.2014.MK

Pan
gen. Jacek Włodarski
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej
Warszawa

szanowny Panie Dyrektore

W ostatnim czasie do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa coraz większa liczba wniosków, w których osoby przebywające w zakładach karnych i aresztach śledczych podnoszą zarzuty dotyczące warunków i zasad zatrudniania osadzonych w jednostkach penitencjarnych i wynagradzania ich za pracę.

W toku badania tych skarg ujawniono stosowanie praktyki polegającej na organizowaniu zatrudnienia osadzonych w drodze przemiennego zatrudnienia odpłatnego i nieodpłatnego: zgodnie z tym systemem osadzony pracuje odpłatnie przez jeden miesiąc, natomiast w drugim miesiącu wykonuje tę samą pracę, w tym samym wymiarze godzin, nie otrzymując za nią wynagrodzenia. Ponieważ przepisy dopuszczają nieodpłatne zatrudnienie skazanego w maksymalnym wymiarze miesięcznym 90 godzin, a powyżej tej normy jedynie za zgodą skazanego, skazany zatrudniony w tym systemie jest zobowiązany złożyć oświadczenie o wyrażeniu zgody na zatrudnienie nieodpłatne w wymiarze powyżej 90 godzin. W wyjaśnieniach udzielanych Rzecznikowi przez administrację więzienną podkreślano, że przyjęcie takich zasad zatrudnienia skazanych jest z korzyścią dla osadzonych, ponieważ pozwala na objęcie zatrudnieniem większej grupy osób w ramach środków finansowych posiadanych przez jednostkę.

Stanowisko takie budzi zasadnicze wątpliwości Rzecznika.

Przypomnieć należy, że kwestie wynagradzania skazanych za pracę były przedmiotem rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 lutego 2010 r., sygn. akt P 20/09. Wyrokiem tym Trybunał uznał za niezgodny z Konstytucją przepis art. 123 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.), który pozwalał na zatrudnianie skazanych w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem w wysokości połowy minimalnego wynagrodzenia pracowników.

W uzasadnieniu wyroku Trybunał szeroko wyłożył zasady, jakie legły u podstaw wydanego rozstrzygnięcia. Trybunał jasno wskazał, że więźniowie mają prawo do sprawiedliwego wynagradzania za pracę, które wynika wprost z konstytucyjnego nakazu humanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności oraz zakazu stosowania tortur, okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania i karania. Sprawiedliwe zaś wynagrodzenie za pracę skazanego to takie, które jest ustalone na podobnych zasadach jak za identyczną pracę wykonywaną przez osoby nieodbywające kary pozbawienia wolności. Trybunał stanął na stanowisku, że trudność zapewnienia więźniom pracy za wynagrodzeniem według zasad wynagradzania pracowników, nie może uzasadniać odstępiania od zagwarantowania stawki wynagrodzenia minimalnego zatrudnionym odpłatnie więźniom, podobnie jak wysoki stopień bezrobocia nie uzasadnia odstępiania od stawki wynagrodzenia minimalnego w umowie o pracę.

Wskazać należy, że w efekcie zastosowania systemu zatrudniania skazanych, o którym mowa powyżej, wynagrodzenie skazanego, który przepracował cały rok, wykonując pracę w wymiarze pełnego etatu, wyniesie jedynie połowę wysokości wynagrodzenia, które za wykonywanie tej samej pracy, w tym samym czasie, uzyskałby pracownik.

W ocenie Rzecznika przedstawione zasady zatrudniania osadzonych naruszają prawo tych osób do sprawiedliwego wynagrodzenia za pracę, zmierzając jednocześnie do ominięcia uregulowań prawnych wprowadzonych do Kodeksu karnego wykonawczego w efekcie wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Mając powyższe na względzie zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Dyrektora o odniesienie się do przedstawionej kwestii zatrudniania osadzonych na opisanych powyżej zasadach.

Z poważaniem

